

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและพัฒนาฐานความรู้ สู่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี*

เยาวเรศ ภักดีจิตร**

ภริญา โพธิพิทักษ์*** ดวงใจ พุทธเสมอ**** จรินทร์ สุขขานน*****

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 3. เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้ฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงพัฒนา และเทคนิคการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคล องค์กร ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบบันทึกการสำรวจบริบทชุมชน 2) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับหัวข้อ เนื้อหาและสิ่งที่ควรบรรจุไว้ในฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 4) แบบประเมินคุณภาพฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 5) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการการใช้ฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสังเคราะห์ข้อมูลเรียบเรียงเขียนเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. บริบทของชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรังโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย วิถีชีวิตของชุมชน การสร้างเรือนแพ วัฒนธรรมและประเพณี การประกอบอาชีพ และสถานที่สำคัญในชุมชน
2. หลักสูตรท้องถิ่นวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่นในระดับความเหมาะสมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
3. การพัฒนาฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ได้เว็บไซต์ที่ส่งข้อมูลไปไว้ที่ <http://www.nsrui.ac.th/ksru/> คุณภาพและผลการใช้ฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การวิจัยแบบมีส่วนร่วม, หลักสูตรท้องถิ่น, ฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

* บทความวิจัย งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2559.

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: maew747@hotmail.com

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: aor.01@hotmail.com

**** อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: puttasem@hotmail.com

***** เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, E-mail: rinja_1@hotmail.

The participation of local communities in the curriculum and development of knowledge Sakae Krang River Uthaithani Province *

Yaowares Padkeejit **

Piraya Photipitak *** Duangjai Puttasem **** Jarintorn Sukkanon *****

Abstract

This research object to 1) study community context the livelihood of people of Sakae Krang River and creating new knowledge gaining from local participation process, 2) formulate local curriculum from local participatory approach which is suitable for the livelihood of Sakae Krang people, and 3) develop and study the use of knowledge base on Sakae Krang River, Uthai Thani. This research is a qualitative study using research and development method technique and participatory rural appraisal (PRA). The population is local people, local organizations, administrative staff, teachers and students. The research process contains 3 steps. The research tools are 1) the social context survey form; 2) local curriculum suitability assessment 3) the survey form on which topics/contents should be input into knowledge base on Sakae Krang River; 4) the evaluation form of knowledge base on Sakae Krang River; 5) the questionnaire form on knowledge base on Sakae Krang River. The data is analyzed by frequency distribution, percentage, average and standard deviation, and then is synthesized in essay writing fashion.

Finding Results:

1. The community context context of the Sakae Krang River from local participation process, consists of community livelihoods, building a houseboat culture and tradition occupation and important places in the community.
2. Local curriculum Sakae Krang River lifestyle, the results of the evaluation of local curriculum quality at the appropriate level were at a high level.
3. The evaluation form of the knowledge base of Sakae Krang River, Uthai Thani, provided on <http://www.nsr.u.ac.th/ksru/>, the quality and results of knowledge base of Sakae Krang River, Uthai Thani were satisfied at a high level.

Keywords: Participatory Research, Local curriculum, Knowledge based on Sakae Krang River

* Research Articles, This research funding from The Thailand Research Fund (TRF), 2016.

** Lecturer in Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: maew747@hotmail.com

*** Lecturer in Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: aor.01@hotmail.com

**** Lecturer in Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: puttasem@hotmail.com

***** Administration Officer in Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University, E-mail: rinja_1@hotmail.com

บทนำ

การปฏิรูปการเรียนรู้อันเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค และการเรียนรู้ของแต่ละเรื่องไว้ให้สถานศึกษากำหนดโครงสร้างเป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาไว้อย่างกว้าง ๆ และนำโครงสร้างดังกล่าวไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2547)

แม่น้ำสะแกกรัง เส้นเลือดสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนอุทัยธานี ในอดีตเคยเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญยิ่ง ทั้งเป็นเส้นทางสัญจรของชาวบ้าน และเป็นเส้นทางขนส่งสินค้านานาชนิด รวมถึงเป็นแหล่งทำการค้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของภาคกลาง มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า ในสมัยก่อนเมื่อพ่อค้าล่องเรือผ่านมาจะรู้ว่าถึงบ้านสะแกกรังแล้ว ด้วยต้นสะแกจะออกดอกเล็ก ๆ ช่อยาวสีเขียวยอมเหลือง ที่ห้อยลงมาริมน้ำ โดยเฉพาะในเดือนยี่ถึงเดือนสามจะสังเกตเห็นได้ชัดเจน การล่องเรือสัมผัสแม่น้ำสะแกกรัง ชมภาพชีวิตของชาวแพ ซึ่งได้สร้างบ้านคร่อมไวนบนเพลูกบวบไม้ไผ่และตลอดลำน้ำเราจะได้เห็นการปลูกพืชผักลอยน้ำ โดยเฉพาะเตยแพและพุทธรักษาที่ชาวบ้านปลูกไว้อย่างมากมาย รวมไปถึงการเลี้ยงปลาในกระชังที่ทำกันทุกแพ และที่ถือว่าเป็นความโดดเด่นของแม่น้ำสายนี้ ได้แก่ ปลาแรดที่มีรสชาติดีกว่าแหล่งอื่น ๆ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรจึงมีการทำประมงน้ำจืดจำนวนมาก และในบางฤดูจะมีกุ้งแม่น้ำขนาดใหญ่ ให้กับคนท้องถิ่นได้ตกขึ้นมาเป็นอาชีพเสริมมีรายได้ ชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปของวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนชาวแพ สโลแกนของชุมชนลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง คือ ชีวิตกับสายน้ำ สายลม และแสงแดด

วิถีความเป็นอยู่ของชุมชนเรือนแพ ก็เหมือนกับชุมชนทั่วไปมีผู้นำชุมชนก็คือแพผู้ใหญ่ ซึ่งองค์ประกอบก็คล้ายคลึงกับชุมชนบนบก ส่วนอาชีพของชาวเรือนแพ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำการประมงน้ำจืด โดยการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งก็มีทั้งปลาสาวย ปลาแรด ปลาเทโพ โดยเฉพาะปลาแรดที่เลี้ยงในกระชังของที่นี่ถือว่าขึ้นชื่อเรื่องเนื้อนุ่ม หวาน อร่อยกว่าที่อื่น ๆ นอกจากจะเลี้ยงปลาในกระชังแล้ว ชาวเรือนแพก็ยังจับปลาจากในลำน้ำสะแกกรัง หรือแหล่งน้ำอื่น ๆ มาทำเป็นปลาแห้ง ปลาเค็ม แล้วนำไปขายในตลาด เพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งส่วนหนึ่งของรายได้เหล่านั้นก็ต้องนำไปซื้อลูกบวบมาซ่อมแซมแพเพื่อให้ยังคงลอยอยู่ได้ ปัจจุบันนี้กระแสโลกกำลังให้ความสำคัญกับความ

เป็นชุมชนท้องถิ่น สารการเรียนรู้ท้องถิ่น จะเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องปลูกฝังพัฒนาให้เยาวชนเกิดสำนึก รักท้องถิ่น รักบ้านเกิด รักภูมิภาคของตน และรักประเทศของตนในที่สุด ดังนั้น การพัฒนาบทเรียนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนในท้องถิ่น เขตลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยบูรณาการท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนในชุมชนเขตลุ่มแม่น้ำสะแกกรังได้เรียนรู้ รักและหวงแหน และยังคงสืบสานวัฒนธรรม ความเป็นบริบทท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรังต่อไป

กระบวนการจัดการเรียนรู้และการปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) แก่ผู้เรียนในระบบการศึกษา ตั้งแต่ชั้นอนุบาลศึกษาจนถึงอุดมศึกษา จะให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดย พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา (2548, น. 80) เห็นว่าน่าจะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนารูปแบบความคิดที่เอื้อต่อการพัฒนาที่มั่งคั่ง สามารถแสวงหาวิสัยทัศน์ร่วมในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ มีกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่มีการทำงานเป็นทีม จนผู้เรียนสามารถจัดการความคิดเป็นระบบ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ดังนั้น การพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประสิทธิภาพความรู้ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง เป็นการจัดการความรู้ (Knowledge Management) อีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถนำประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้ได้มีโอกาสในการพัฒนา ด้านการค้นคว้าข้อมูลในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยลักษณะที่ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน นับว่าเป็นการเรียนการสอนที่สามารถนำโปรแกรมช่วยสอนจากทรัพยากรเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาทำให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมากมายทุกด้าน (Khan, 1997)

การวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น และพัฒนาฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ดังกล่าวจะส่งเสริมให้คนในชุมชน สถานศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอน ได้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและท้องถิ่น ทั้งได้หลักสูตรท้องถิ่น หรือบทเรียนท้องถิ่นที่สามารถใช้ในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และได้มีฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ไปใช้ส่งเสริมให้มีการจัดการความรู้ (KM) สำหรับคนในชุมชน นักเรียน สถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ๆ ได้ใช้เป็นแหล่งสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง สร้างความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของคนในชุมชน และสิ่งสำคัญ

คือ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความตระหนักในการร่วมอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและพัฒนาฐานความรู้ภูมิปัญญา สะแกรัง จังหวัดอุทัยธานี จึงมีความจำเป็นและสำคัญที่ต้องมีการดำเนินการที่มีส่วนร่วมจากบุคคล ภายในสถานศึกษา บุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชน โดยตรง นักวิจัยหรือนักพัฒนาหลักสูตร และประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และฐานความรู้ภูมิปัญญาสะแกรัง เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจ ในการพัฒนาตนเองและสามารถ นำเอาภูมิปัญญา องค์ความรู้และทรัพยากรของท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำสะแกรังและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จาก กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำสะแกรัง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้ฐานความรู้ภูมิปัญญาสะแกรัง จังหวัดอุทัยธานี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดหลักการทฤษฎีที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ แนวคิดการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ รัชฎพัชร ศรีมาร์ตัน (2556) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นไว้ว่า การสร้างและจัดมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนหรือสถานศึกษา ชุมชน สังคมและ ท้องถิ่น และองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้นให้กับผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทชุมชน และ ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นนั้น ๆ มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังที่รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ (2550) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องมีการสำรวจสภาพปัญหาชุมชน เป็นการศึกษาข้อมูล ความเป็นอยู่ของชุมชนและผู้เรียน วิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนดความต้องการการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาชุมชน ทำผังหลักสูตร เขียนแผนการสอน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น และแนวคิดเกี่ยวกับฐานความรู้ ซึ่งเป็นชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง คอมพิวเตอร์ และเว็บไซต์หรือข้อมูลสารสนเทศอันจะเป็น ประโยชน์ กับครูผู้สอน นักเรียน และบุคคลทั่วไป ซึ่งเว็บไซต์ใดที่สามารถออกแบบได้ ตามหลักการพัฒนาเว็บไซต์ ก็ถือว่าเป็นเว็บไซต์ที่ดีเยี่ยม ซึ่งการประเมินคุณภาพของเว็บไซต์ในลักษณะของการประเมินทางด้าน ข้อมูลสารสนเทศ อันจะทำให้ทราบได้ว่าเว็บไซต์ใดเหมาะสมและเป็นประโยชน์ ผู้ใช้บริการเว็บไซต์และ

ผู้ออกแบบเว็บไซต์ก็จะได้ประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย และเว็บไซต์ที่สร้างขึ้นก็จะมีคุณภาพและเป็นเว็บที่ติดบนอินเทอร์เน็ตต่อไป (สมทรง สิทธิ, 2551; Crane, 2012; Li Zhang, 2006 และ Shaoqun, Margaret, 2009) แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเก็บข้อมูล โดยใช้เทคนิค PRA สัมภาษณ์เจาะลึก เสนวนากลุ่ม การสังเกต จัดประชุมกลุ่มย่อย และทดลองปฏิบัติการตามแนวทางที่ได้

แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลระดับชุมชนเพื่อให้ได้แนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนทางในการศึกษาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการอภิปรายอ้างอิง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ศึกษาได้จากการเก็บข้อมูลโดยตรงจากประชากรที่ศึกษา และเป็นการศึกษารายละเอียดต่อเนื่องจากข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการพัฒนาฐานความรู้ในชุมชน เขตกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 บุคคลในชุมชน องค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนในชุมชน

ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในกลุ่มแม่น้ำสะแกกรังและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกการสำรวจบริบทชุมชน และแบบสัมภาษณ์

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบบันทึก แบบสัมภาษณ์
2. ระบุนโยบายและประเด็นหลักในแบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมในการศึกษาวิจัย
3. สร้างแบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ตามประเด็นและเนื้อหาที่กำหนด
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดเวทีชี้แจงและเตรียมความพร้อมชุมชน
2. ลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี และบันทึกการสำรวจ และบันทึกการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ข้อมูลจากแบบสำรวจ บันทึกข้อมูลสารสนเทศบริบทในท้องถิ่น จากการลงพื้นที่ของนักศึกษา ครูผู้สอน และชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงเขียนเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 2 สร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกขอบข่ายเนื้อหา แบบบันทึกโครงสร้างหลักสูตร โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ และ แบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบบันทึก แบบฟอร์มโครงสร้าง หน่วยการเรียนรู้ และแบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้

2. ระบุนโยบายและประเด็นหลักในแบบบันทึก แบบฟอร์มโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ และแบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมในการศึกษาวิจัย

3. สร้างแบบบันทึก แบบฟอร์มโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ และแบบฟอร์มแผนการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นและเนื้อหาที่กำหนด

4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดกลุ่มระดมสมอง พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2. ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่น

3. บูรณาการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น

4. ปรับปรุงแก้ไข พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ให้สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

ข้อมูลการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การทดลองใช้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงเขียนเป็นความเรียง

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาและศึกษาผลการใช้ฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับหัวข้อ เนื้อหาและสิ่งที่ควรบรรจุไว้ในฐานความรู้ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

2. แบบประเมินคุณภาพฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

3. ฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

4. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาหลักการทฤษฎีจากตำรา เอกสาร บทความทางวิชาการและงานวิจัย

2. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบประเมินคุณภาพฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

3. นำแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบประเมินคุณภาพฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม เพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสำหรับนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อ ประธานงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง และนำหนังสือจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มอบให้หัวหน้าหน่วยงานของครูผู้สอน นักเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

2. นำแบบสอบถามเกี่ยวกับหัวข้อ เนื้อหาและสิ่งที่ควรบรรจุไว้ในฐานความรู้ไปสอบถาม กับ นักเรียน ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

3. รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนและ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ และครูผู้สอน จำนวน 5 คน เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำ หนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มอบให้หัวหน้าหน่วยงานของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบประเมินคุณภาพที่ตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้ว และฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของฐานความรู้

6. นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ให้สมบูรณ์

7. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ที่ สร้างและตรวจสอบคุณภาพแล้วและนำฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้นักเรียน ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายระดับความเหมาะสม และระดับความพึงพอใจดังนี้

เหมาะสมมากที่สุด	มีคะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00
เหมาะสมมาก	มีคะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50
เหมาะสมปานกลาง	มีคะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50
เหมาะสมน้อย	มีคะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50
เหมาะสมน้อยที่สุด	มีคะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.50

สรุปผลการวิจัย

บริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ชุมชนชาวแพลำน้ำสะแกกรัง ได้มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา อาจเป็นเพราะความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ที่ทุกคนต้องอาศัยน้ำเป็นปัจจัยหลัก เช่น การเลี้ยงปลา การปลูกพืช การใช้น้ำ เพื่ออุปโภคบริโภค ในชีวิตประจำวันจึงทำให้ผู้คนมีความผูกพันอยู่กับลำน้ำเป็นอย่างมาก ลำน้ำสะแกกรังจึงนับเป็นแหล่งก่อเกิดวิถีชีวิตชุมชนชาวแพ ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุทัยธานีมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ อะไรคือปัจจัยที่ทำให้ชุมชนชาวแพดำรงตนอยู่ได้ ท่ามกลางกระแสของความทันสมัยของยุคปัจจุบันอะไรทำให้ชุมชนชาวแพอยู่ร่วมกับชุมชนบนฝั่งได้อย่างไม่แปลกแยก ทั้งที่สภาพของที่อยู่อาศัยแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ชุมชนชาวแพลำน้ำสะแกกรังมีระบบการปรับตัว หรือระบบคิดอะไรที่ดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมและประเพณี ของชุมชนชาวแพ ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การทำบุญ ตักบาตรตอนเช้า การแห่เทียนจำนำพรรษา ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การอพยพเข้ามาอยู่ในเรือนแพ ของชุมชนชาวแพเกิดขึ้นตั้งแต่ประมาณ รัชกาลที่ 5 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัจจุบันคนที่อาศัยอยู่ มีประมาณ 200 หลัง ชาวแพมีการเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงเรือนแพตามราคาไฟในท้องตลาด และราคาค่าซ่อมแซมเรือนแพที่อยู่อาศัยนั้น ๆ บนเรือนแพใช้เป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งได้เรือนแพก็จะใช้ในการเลี้ยงปลา เรือนแพทำด้วยลำลูกบวบที่ใช้เป็นฐานในการสร้างบ้าน และการทำให้ลอยตัวอยู่บนผิวน้ำ และระยะเวลาในการเปลี่ยนใช้ระยะเวลาประมาณ 3 ปีต่อครั้ง ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ สังคม เปลี่ยนไป อุปกรณ์ที่ใช้เป็นหลัก ส่วนวิถีชีวิตชาวแพทุกครอบครัว จะมีเรือเป็นพาหนะในการเดินทาง และการดำรงชีวิตของชาวแพ เหมือนกับชาวบ้านทั่วไป ในเรือนแพ แยกเป็น 2 ส่วน คือ ห้องนอน และห้องเอนกประสงค์ใช้เป็นครัว

ทำกับข้าว นั่งเล่น และทางเทศบาลให้การสนับสนุนต่อระบบไฟฟ้า และมีการจ่ายค่าไฟฟ้าตามมาตรฐาน เหมือนกันบ้านบนบกโดยทั่วไป วัฒนธรรมและประเพณี ของชุมชนชาวเรือนแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ชาวแพจะตักบาตรที่ลำน้ำสะแกกรังในตอนเช้าของทุกวัน ยกเว้น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการประกอบพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันอยู่หลายประการ เช่น การบวช การแต่งงาน งานศพ และการทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญๆ อันได้แก่ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา ประเพณี สงกรานต์ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว และในด้านการประกอบอาชีพของชุมชนแพสะแกกรัง วิถีชีวิตชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง อยู่บริเวณสองฝั่งน้ำใกล้เคียง ๑ วัดอุโบสถาราม มีผู้คนอาศัยดำรงชีพอยู่จริง ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประมง ทำปลาแห้งย่างรมควันขาย โดยมีกระชังเลี้ยงปลาสาวย ปลาแรด และปลาเทโพ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีธุรกิจเรือจ้าง นำเที่ยวชมวิถีชาวแพ ชมทิวทัศน์วิถีชีวิตชาวแพไปจนถึง อำเภอโนนหมก จังหวัดชัยนาท สถานที่สำคัญในชุมชนชาวแพสะแกกรัง คือ วัดอุโบสถาราม อยู่ที่ บ้านน้ำตก ตำบลสะแกกรัง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำสะแกกรัง สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดมีอุโบสถ และวิหารเก่า ที่มี ภาพจิตรกรรมฝาผนังอยู่ภายในหอประชุมอุทัยธรรมสภาเป็นอาคารไม้สักทั้งหลัง และแพโบสถ์น้ำที่สร้าง เพื่อรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ ยังมีสถานที่สำคัญ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน อันได้แก่ วัดจันทาราม (วัดท่าซุง) ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 ตำบลน้ำซึม เดิมเป็นวัดที่สร้างในสมัยอยุธยา มีโบสถ์ ขนาดเล็ก ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือพื้นบ้าน รวมทั้งมีท่าเรือคอนกรีตริมฝั่งแม่น้ำเพื่อรองรับ พุทธศาสนิกชนที่เดินทางมาทางน้ำ ซึ่งสร้างโดยพระราชมหาวิระ ถาวโร (หลวงพ่อดำสิงห์คำ) พระเถระ ที่มีชื่อเสียงเป็นบริเวณพุทธาวาสที่น่าชมมาก และยังมีพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดอุทัยธานี เป็นอาคารไม้สองชั้น มีอายุกว่า 80 ปี เป็นที่จัดแสดงสิ่งต่าง ๆ ผสมผสานระหว่างวิชาการ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอุทัยธานีในอดีตและปัจจุบัน

หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน วิถีชีวิตของคนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยคณะผู้วิจัยได้จัดประชุมวิเคราะห์องค์ความรู้บริบทชุมชน วิถีชีวิต ของคนในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ สร้างหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นไปตามกรอบสาระท้องถิ่น สร้างหลักสูตรท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 5 หน่วย ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 วิถีชีวิตชุมชนชาวแพสะแกกรัง หน่วยที่ 2 ประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น หน่วยที่ 3 สถานที่สำคัญในท้องถิ่น หน่วยที่ 4 ของดีเมืองอุทัย และหน่วยที่ 5 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่ง หลักสูตรท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการสืบค้นองค์ความรู้และสร้างบทเรียนท้องถิ่นที่ตอบสนอง ต่อความต้องการของชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งในรูปของกระบวนการแสวงหาความรู้

กระบวนการกลุ่ม และการศึกษาร่างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ใช้วิธีการทัศนศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ และระดมความคิด จัดเวทีชาวบ้าน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น อีกทั้งยังออกแบบให้นักเรียนได้ลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูล สังเกต และสัมภาษณ์และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามาร่วมแลกเปลี่ยน และมีปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้รู้มาถ่ายทอดเนื้อหา และร่วมนำครูและนักเรียนในแต่ละโรงเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ และมาเป็นวิทยากรแก่นักเรียนอีกด้วย ทั้งนี้ การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ล้วนเป็นสิ่งที่สนับสนุนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและเป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความเหมาะสมไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ซึ่งได้ประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง มีผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่นในระดับความเหมาะสมโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.08, S.D.=0.178$) ซึ่งผลการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้ในสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้นำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหน่วยบูรณาการสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งคณะผู้วิจัยขอเสนอผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น และจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง โดยได้จัดรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีหลากหลายวิธีการ อันได้แก่ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบการพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถาม วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ วิธีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ผ่านเว็บ ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับ ชัยพัชร ศรีมาร์ตัน (2556) ได้สรุปหลักสูตรท้องถิ่นเป็นมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและปัญหาของผู้เรียน และชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีความสำคัญและจำเป็นที่ต้องมีการดำเนินการ เพราะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับท้องถิ่น เป็นการนำการพัฒนาสู่ชุมชนที่สนองตอบต่อความต้องการและสภาพของชุมชนและผู้เรียน ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจ ในการพัฒนาตนเอง และสามารถนำเอาภูมิปัญญาองค์ความรู้ และทรัพยากรของท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ (2550) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างมีคุณภาพนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นจะต้องศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ทุกขั้นตอน อันได้แก่ การสำรวจสภาพ

ปัญหาชุมชน เป็นการศึกษาข้อมูลความเป็นอยู่ของชุมชนและผู้เรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างแท้จริง วิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนดความต้องการ การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชน การจัดทำแผนผังหลักสูตรและการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การนำหลักสูตร ไปใช้ หรือการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนต่อไป

การพัฒนาฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหา ของฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี และได้ออกแบบแผนผังโครงสร้างฐานความรู้ได้เมนูหลัก จำนวน 7 เมนู ได้แก่ เมนูหน้าแรก เมนูแนะนำวิธีใช้ เมนูติดต่อเรา เมนูผู้พัฒนา เมนูบุคคลทั่วไป ประกอบด้วยเมนูย่อย 5 เมนู ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุทัยธานี วิถีชีวิตชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง วัฒนธรรม/ประเพณีชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง สถานที่สำคัญกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ของดีเมืองอุทัย ส่วนเมนู ครูผู้สอน ประกอบด้วยเมนูย่อย 8 เมนู ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุทัยธานี วิถีชีวิตชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง วัฒนธรรม/ประเพณีชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง สถานที่สำคัญกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ของดีเมืองอุทัย หลักสูตรท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ภูมิปัญญาภาษาท้องถิ่นอุทัยธานี งานวิจัย ส่วนเมื่อนักเรียน ประกอบด้วยเมนูย่อย 7 เมนู ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุทัยธานี วิถีชีวิตชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง วัฒนธรรม/ประเพณีชาวแพลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง สถานที่สำคัญกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ของดีเมืองอุทัย บทเรียนท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ภูมิปัญญาภาษาท้องถิ่นอุทัยธานี หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้สรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาฐานความรู้ การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำสคริปต์เนื้อหาที่สอดคล้องกับที่ได้ออกแบบไว้ ตามแผนผังโครงสร้างของฐานความรู้ ได้จัดทำเว็บไซต์และส่งข้อมูลที่เรียบร้อยแล้วไปยังเว็บไซต์ <http://www.nsrui.ac.th/ksru/> ซึ่งเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 และโรงเรียนในสังกัดเขตเทศบาลเมืองอุทัยธานี ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาฐานความรู้ ดังเช่น สมทรง สิทธิ (2551) กล่าวว่า ฐานความรู้เป็นการรวบรวมข้อมูลความรู้ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาขาใดสาขาหนึ่ง จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย แล้วนำเสนอในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์หลายประเภท เพื่อนำไปใช้งานผ่านเว็บ ผู้ใช้สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเชื่อมโยงและมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีนี้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพของฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหลักสูตรและการสอน ประเมินคุณภาพฐานความรู้ กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.48 เมื่อพิจารณารายด้านวิชาการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านประโยชน์ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.57 และเมื่อพิจารณารายด้าน

เทคโนโลยี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการใช้งาน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.56 และได้มีความคิดเห็นเพิ่มเติม คือ ด้านคุณภาพทางวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ฐานความรู้นี้มีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาสามารถนำไปใช้งานได้จริง และสะดวกต่อการจัดการศึกษา ส่วนผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีประเมินคุณภาพฐานความรู้ กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อพิจารณาทางด้านเทคโนโลยี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านรูปแบบการนำเสนอ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96 ส่วนผลการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อผลการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่าด้านที่มีความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.74$) รองลงมามีคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.17$) และด้านที่มีความพึงพอใจมีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านรูปแบบการนำเสนอ ($\bar{X} = 3.65$) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อผลการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าด้านที่มีความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.24$) รองลงมาคือ ด้านรูปแบบการนำเสนอ ($\bar{X} = 3.81$) และด้านที่มีความพึงพอใจมีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการเรียน ($\bar{X} = 3.68$) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นไปตามหลักการแนวคิดการประเมินเว็บของ Crane, B. E. (2012) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินเว็บไซต์ เพื่อการนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านองค์ประกอบในการออกแบบเว็บไซต์ (Design and Technical Feature) ประกอบด้วยภาพประกอบมีความเหมาะสม สามารถพิมพ์งานออกทางเครื่องพิมพ์หรือดาวน์โหลดข้อมูลได้องค์ประกอบหน้าเว็บไซต์ไม่ซับซ้อน การออกแบบเว็บไซต์สอดคล้องกันตลอดและไอคอน เมนู สัญลักษณ์ต่าง ๆ ง่ายต่อการใช้ ส่วนการเข้าออก ค้นคว้า (Navigation) นั้น ผู้ใช้สามารถเข้าออกสะดวกในทุกหน้า สามารถเชื่อมโยงไปสู่เว็บไซต์ที่ต้องการนำมาประกอบการเรียนการสอนได้ การเชื่อมโยงภายในและภายนอกเว็บไซต์สะดวก ถูกต้อง มีไอคอนการเชื่อมโยงหน้าเว็บไซต์ในทุกหน้า นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ Li Zhang (2006) พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา มีการใช้ประโยชน์ของ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่จะสนับสนุนในการเรียนการสอนและเสริมสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งฐานข้อมูลห้องสมุดผ่านเว็บ ต้องมีมากกว่าวัสดุ เอกสารประกอบการเรียนการสอน สื่อบนเว็บไซต์ ข้อมูลออนไลน์ที่ดี และมีประสิทธิภาพ ควรรวบรวมสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายและนำเสนอข้อมูลบนเว็บในรูปแบบที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ Shaoqun, Margaret and Ian H. (2009) พบว่า เว็บเป็นคลังข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์สำหรับการเรียนภาษา เพราะมีตัวอย่างของภาษาที่มีบริบทที่แท้จริง และมีขนาดใหญ่และสามารถค้นหาได้ง่าย อย่างไรก็ตาม เนื้อหาเว็บที่แตกต่างกันที่ไม่สามารถควบคุมได้ และด้วยเหตุนี้ จึงจัดแสดงคุณสมบัติที่แตกต่างจากตำรา การเขียน

และการพูดในคลังข้อมูลเป็นภาษาอื่น ๆ และการศึกษาการใช้งานของเว็บและเว็บค้นหาเป็นทรัพยากรสำหรับการเรียนการสอนภาษาและการเรียนรู้ เราจะอธิบายวิธีการที่คลังรวบรวมมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีประโยชน์ คำข้อความหลายล้านคำ ได้รับการกลั่นกรองโดยรายการคำ และข้อจำกัดของประโยค และใช้ในการสร้างห้องสมุดดิจิทัล การเชื่อมโยงกับคลังข้อมูลอื่นและเว็บเนื้อหาที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลที่จำกัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการดำเนินการพัฒนาบทเรียนท้องถิ่น ควรระบุเนื้อหาในการบูรณาการท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหาวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น สามารถสร้างชิ้นงาน และนำองค์ความรู้ไปพัฒนาชุมชน ต่อไป

2. สถานศึกษาควรวางแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สอนได้นำองค์ความรู้ ท้องถิ่นที่หลากหลายไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และควรนำเทคนิคการสอนที่หลากหลายสู่การจัดการเรียนการสอนที่สืบค้นเนื้อหาได้จากบริบทของชุมชน

3. นักวิจัยควรนำเทคนิคการจัดการสร้างบทเรียนท้องถิ่นไปขยายให้ได้ผลมากขึ้นเพื่อให้ผู้สอนมีแนวทางในการนำสภาพจริงของท้องถิ่น ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

4. ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ได้จัดรวบรวมเป็นระบบหมวดหมู่ เหมาะสำหรับผู้สอน นักเรียน หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจเรียนรู้ข้อมูลทั่วไป วิถีชีวิตชาวแพวัฒนธรรม/ประเพณีชาว สถานที่สำคัญ ของดีเมืองอุทัย หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ภูมิปัญญาภาษาท้องถิ่นอุทัยธานี โดยสามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ในเมนูต่าง ๆ ที่สนใจ ขณะเดียวกันฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ก็เหมาะสำหรับผู้สอน นักเรียนหรือผู้สนใจที่ต้องการศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่ไม่ระบุจำเพาะเจาะจงว่าเป็นเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่ง แต่ต้องการศึกษาเนื้อหาทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานีในด้านอื่น ๆ ได้เช่นกัน

5. กรณีนำฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ไปใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ในการจัดการเรียน การสอน สามารถจัดให้อยู่ในรูปแบบของกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การนำความรู้ที่ได้จากฐานความรู้กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี มาปรับประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการแสวงหาความรู้ และพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการส่งเสริมในการศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา พัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยพัชร ศรีมารัตน์. (2556). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่อง การสานดอกไม้ไฟ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสันทราย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา. (2548). *คุณภาพชีวิตในสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ด้วยทฤษฎีการสร้างสรรคด้วยปัญญา (Constructionism) ตอนที่1 ในนิตยสารคน*. กรุงเทพฯ: สมาคมการจัดการงานบุคคลแห่งประเทศไทย.
- รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่อง ประเพณี ลากพระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางदान สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1. ปริญญการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา*.
- สมทรง สิทธิ. (2551). *การพัฒนาฐานความรู้หลักสูตรและการสอนวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การสอนด้วยอิเล็กทรอนิกส์ ระดับปริญญาตรี.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาหลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ*.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน จำกัดภาพพิมพ์.
- Crane, B. E. (2012). *Using Web 2.0 and Social Networking Tools in the K-12 Classroom*. Chicago: Neal-Schuman Publishers.
- Khan, B.H. (1997). *Web-Based Instruction*. Englewood Cliffs, New Jersey: Educational Technologies Publication.
- Li Zhang. (2006). *Effectively incorporating instructional media into web-based information Literacy*. The Electronic Library, 24(3), 294-306.
- Shaoqun Wua, Margaret Frankenb and Ian H. Wittena. (2009). *Refining the use of the web (and web search) as a language teaching and learning resource*. Retrived February 24, 2016, from <http://researchcommons.waikato.ac.nz/handle/10289/2827>.
